

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης σε συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή –
Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»**

**ΜΕΣΑ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΔΑΦ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ
ΑΓΩΓΗ**

**MEANS OF INCLUSIVE EDUCATION FOR STUDENTS WITH ASD IN PRESCHOOL
EDUCATION**

της

Κοντού Ευαγγελίας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1^η επιβλέπουσα: Ταβουλάρη Ζαχαρούλα, Συνεργάτιδα Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.

«Δημόκριτος»

2^η επιβλέπουσα: Καραμπατζάκη Ζωή, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.

«Δημόκριτος»

3^{ος} επιβλέπων: Παναγιώτης Μαντάς, Συνεργαζόμενος Ερευνητής Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.

«Δημόκριτος»

Κομοτηνή

2023

Περίληψη

Στην παρούσα βιβλιογραφική μελέτη μελετήθηκε το ζήτημα της ένταξης των μαθητών με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) στις τάξεις των τυπικών, γενικών σχολείων προσχολικής αγωγής. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν αν οι μαθητές με ΔΑΦ επωφελούνται από την φοίτησή τους σε τάξεις τυπικών νηπιαγωγείων και, πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής αγωγής (γενικής και ειδικής αγωγής) την ένταξη των μαθητών με ΔΑΦ στις τυπικές τάξεις των νηπιαγωγείων; Αρχικά παρουσιάζονται γενικές πληροφορίες και χαρακτηριστικά του αυτισμού και του θεσμού της ένταξης και στην συνέχεια, ερευνητικές μελέτες που αφορούν τόσο τα μέσα ενταξιακής εκπαίδευσης μαθητών με ΔΑΦ στο γενικό νηπιαγωγείο, όσο και τις στάσεις και τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την ένταξη των μαθητών με ΔΑΦ στο γενικό νηπιαγωγείο. Μέσα από την μελέτη αναδείχθηκε το βασικό δικαίωμα των μαθητών με ΔΑΦ για την συμμετοχή τους σε τάξεις συμπερίληψης καθώς και η σημαντικότητα της συμμετοχής των καλά καταρτισμένων εκπαιδευτικών ειδικής ή γενικής αγωγής (είτε στον ρόλο του γενικού εκπαιδευτικού της τάξης είτε στον ρόλο του ειδικού παιδαγωγού της παράλληλης στήριξης ή των τμημάτων ένταξης) ως προς την ενίσχυση των δεξιοτήτων των μαθητών με ΔΑΦ. Επιπλέον, αναδείχθηκαν αρκετά ενταξιακά μέσα που αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί για την αποτελεσματικότερη ένταξη των μαθητών με ΔΑΦ στο γενικό νηπιαγωγείο και τονίστηκε η αναγκαιότητα ύπαρξης κατάλληλων υποδομών, κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ώστε οι εκπαιδευτικοί να έχουν θετικές στάσεις ως προς την ένταξη των αυτιστικών μαθητών στις γενικές τάξεις των νηπιαγωγείων.

Λέξεις-κλειδιά

Διαταραχή αυτιστικού φάσματος, ΔΑΦ, αυτισμός, ένταξη, παιδιά, μαθητές, συμπερίληψη, ενταξιακή εκπαίδευση, νηπιαγωγείο, προσχολική εκπαίδευση, νηπιαγωγοί, απόψεις εκπαιδευτικών

5.Βιβλιογραφίες

- Beghin, H. (2021). The Benefits of Inclusion for Students on the Autism Spectrum. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 13(2).
- Case-Smith, J., Weaver, L. L., Fristad, A., M. (2015). A systematic review of sensory processing interventions for children with autism spectrum disorders. *Autism*.
- Cassimos, D., Polychronopoulou, S., Tripsianis, G., & Syriopoulou-Delli, C., (2015) Views and attitudes of teachers on the educational integration of students with autism spectrum disorders, *Developmental Neurorehabilitation*, 18(4), 241-251.
- Γρηγορόπουλος Η. Ν., & Προβατά Α. (2021). Οι γνώσεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής ως προς τον αυτισμό και οι απόψεις τους απέναντι στη συμπερίληψη παιδιών με αυτισμό. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 10(1), 1–19.
- Crosland K, & Dunlap G. (2012). Effective strategies for the inclusion of children with autism in general education classrooms. *Behav Modif*, 36(3), 251-69.

- Engstrand, R., & Roll-Pettersson, L. (2012). Inclusion of preschool children with autism in Sweden: attitudes and perceived efficacy of preschool teachers. *Journal of Research in Special Educational Needs*.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998). Οι ανάπηροι και εκπαίδευσή τους, 'Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης'. Αθήνα: Εκδ. Ελληνικά γράμματα
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε. & Παπαδοπούλου, Κ. (2012). *Η έρευνα στην ειδική αγωγή, στην ενταξιακή εκπαίδευση και στην αναπηρία*. Αθήνα: Πεδίο.
- Grandin, T. & Scariano, M. (1995). Διάγνωση: «Αυτισμός», Μια αληθινή ιστορία αυτιστικού ατόμου. (Α, Τσουπαροπούλου. μετάφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Heward, W. (2011). Παιδιά με ειδικές ανάγκες. (Χ. Λυμπεροπούλου, μετάφρ.) Αθήνα: Τόπος. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε 2009).
- Κάκουρος, Ε., & Μανιάδακη, Κ. (2006). *Ψυχοπαθολογία Παιδιών και εφήβων - Αναπτυξιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω
- Kofidou, C., Mantzikos, C., Chatzitheodorou, G., Kyriarissos, N., & Karali, A. (2017). Αντιλήψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση των μαθητών/ριών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ): Μια βιβλιογραφική ανασκόπηση. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 3, 35–68.
- Mavropalias, T., Anastasiou, D. (2016). What does the Greek model of parallel support have to say about co-teaching? *Teaching and Teacher Education*, 60, 224-233.
- Mitroulaki, S., Samakouri, M., & Serdari, A. (2023). Children with autism in the Greek educational system: Ongoing challenges during the COVID-19 pandemic. *BJPsych International*, 20(3), 68-70.
- Mpella, M., Evaggelinou, C. & Koidou, E. (2019). The Effects of a Theatrical Play Programme on Social Skills Development for Young Children with Autism Spectrum Disorders. *International Journal of Special Education*, 33(4).
- Νόμος 3699/2008, *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Α 199/02-10-2008).

- Papacek, A. M., Chai, Z., & Green, K. B. (2016). Play and Social Interaction Strategies for Young Children With Autism Spectrum Disorder in Inclusive Preschool Settings. *Young Exceptional Children*, 19(3), 3–17.
- Παπακωνσταντίνου, Μ. (2001). *Αυτισμός- Μια διάχυτη διαταραχή της ανάπτυξης*. Αθήνα: Μέλιος Γραφικές Τέχνες
- Sainato, D. M., Morrison, R. S., Jung, S., Axe, J., & Nixon, P. A. (2015). A Comprehensive Inclusion Program for Kindergarten Children With Autism Spectrum Disorder. *Journal of Early Intervention*, 37(3), 208–225.
- Sinai-Gavrilov, Y., Gev, T., Mor-Snir, I., Vivanti, G., Golan, O. (2020). Integrating the Early Start Denver Model into Israeli community autism spectrum disorder preschools: Effectiveness and treatment response predictors. *Autism*, 24(8):2081-2093.
- Στασινός, Δ. (2020). *Η Ειδική Συμπεριληπτική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Stavrou, K., Tsimaras, V., Alevriadou, A., & Gregoriadis, A. (2018). The effect of an exercise program on communication and behavior of a child with Autism Spectrum Disorder. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 22(2):99-106.
- Συνοδίνου, Κ. (1999). *Ο Παιδικός Αυτισμός 'Θεραπευτική Προσέγγιση'*. Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτη.
- Υπουργική Απόφαση 13646/Δ1, *Πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση*, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Β 687/10-02-2023).
- Υπουργική Απόφαση 27922/Γ6, *Καθορισμός των ιδιαίτερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού, που υπηρετεί σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής [...] και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Β 449/03-04-2007).
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Τμήμα Ειδικής Αγωγής.(2003). *Χαρτογράφηση-Αναλυτικά προγράμματα ειδικής αγωγής. Αναλυτικά προγράμματα σπουδών για μαθητές με αυτισμό*.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2008). Inclusive Education: The way of the future. *International Conference Centre*, 48/3.

Φρανσίς, Κ. (2007). Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές ή Διαταραχές του Αυτιστικού Φάσματος. *Διαναπηρικός Οδηγός Εξειδίκευσης (ΕΠΕΑΕΚ)*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Wing, L. & Gould, J. (1979). *Severe impairments of social associated abnormalities in children: Epidemiology and classification. Journal of Autism and Developmental Disorders*

Πηγές:

- www.asha.org
- www.autismgreece.gr
- www.autism-spectrum.gr
- www.autismsociety.org
- www.encephalos.gr
- www.mayinstitute.org
- www.noesi.gr